

SKOROSZYT

Strugi

---

gm. Teresin

---

woj. skierniewickie

1951

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inw. 1951

OTOKA
wacji Zesp. Pałac. Dąb.
wego w Warszawie
r. 9. tel. 29-67-78

ANALIZA I OCENA WARTOŚCI ZABYTEKOWYCH ZAŁOŻEŃ ZIELENI

Park, ogród, aleja, zieleń towarzysząca		Nazwa: STRUGI				
Rodzaj klasztorny, zamkowy,		Adres: GM. TERESIN				
parku / ogrodu: pałacowy, dworski, miejski		Województwo: SKIERNIEWICKIE				
Czas powstania: KONIEC XVIII w		Użytkownik: STACJA HODOWLI				
Forma stylowa: KRAJOBRAZ		ROSLIN				
Wielkość: 3.66 ha						

K R Y T E R I A		0	1	2	3	4	
		zły	mierny	dob	b.dob		
A I. Wartości zabytkowe	Stopień przetrwania elementów dawnego układu przestrzennego						
	1. Osie i ciągi kompozycji /relacja z architekturą/			+			
	2. Układ dróg			+			
	3. Stopień przetrwania starodrzewia			+			
	4. Układ wodny i pierw. ukształt. terenu		+				
	5. Zachowanie dawnych elementów architektury i małej architektury			+			
	II. Wartość układu przestrzennego						
	1. Jednorodność stylu całego układu lub wysoka czytelność nawarstwień stylowych			+			
	2. Wartość historyczna układu /dawność/		+				
	3. Wartość obiektów architektury			+			
	4. Reprezentatywność lub unikalność w skali regionu lub kraju			+			
	5. Wartości krajobrazowe i estetyczne			+			
	III. Wartości tradycji historycznej /w sensie potencjalnych walorów turystycznych/						
	1. Związek obiektu z postaciami lub wydarzeniami historycznymi		+				
	Wartości zabytkowe ogółem 18						
	B I. Wartości przyrodnicze i ekologiczne	Wartości przyrodnicze i ekologiczne					
		1. Rzadkie gatunki drzew i krzewów	+				
		2. Drzewa o charakterze pomników przyrody			+		
3. Intensywność zadrzewienia			+				
4. Stan zdrowotny drzewostanu			+				
5. Znaczenie ekologiczne				+			
Wartości przyrodnicze ogółem 6							
Ogólna ocena obiektu 25							

362/78

Analizę sporządził:

Data:

Jorbane Siedlacz

Uwaga dotycząca koniecznej doraźnej interwencji w zakresie zmiany sposobu użytkowania obiektu oraz działań konserwatorskich w odniesieniu do zadrzewienia i obiektów architektonicznych

- podać na odwrocie karty!

Wzrost
do wzrostu
pokoju punktu

Uniwersytet Łódzki
Interdyscyplinarny Zespół Naukowo-Badawczy Ochrony Środowiska
90-237 Łódź, ul. Banacha 12, tel. 813-14

Nr tematu .ZOS.-8.....

Nr umowy .29/PO/S.....

Data .14 IV 1980.....

Temat : Katalog zabytkowych parków i ogrodów
województwo .....skierniewickie.....

Zadanie : Ewidencja zabytkowej zieleni ....parku dworskiego...
miejscowość .....Strugi.....
gmina .....Teresin.....

Autorzy mgr L.Kucharski.....

Konsultant

Zleceńodawca .....Urząd Wojewódzki w Skierniewicach.....

Rok wykonania ....1980.....

Kierownik tematu

Kierownik Zespołu

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inw. 1951

METRYCZKA PARKU - OGRODU

1.	<u>Adres: miejscowość / dzielnica, ulica, nr posesji/</u> Strugi	<u>gmina</u> Teresin	<u>Województwo</u> skierniewickie
2.	<u>Nazwa parku: aktualna:</u> Strugi	<u>dawna:</u> Strugi	
3.	<u>Rodzaj parku i stan jego zachowania:</u> park dworski, krajobrazowy, zaniedbany		
4.	<u>Czas powstania i najważniejsze fazy przekształceń:</u> koniec XVIII w, przebudowany poł. XIXw.		<u>Autor:</u> nieznany
5.	<u>Powierzchnia parku:</u> <u>Ogółem ha</u> nr dz. 16 3,66	<u>w tym wód w ha</u>	<u>Istniejące budynki:</u> 1. O wartościach zabytkowych dwór
6.	<u>Nr i data rejestru parku-ogrodu</u>	<u>6^a. Opinia Komisji Konserwat.</u>	<u>2. Inne:</u> liczne budynki gospodarcze
7.	<u>Użytkownicy obiektu:</u> Stacja Hodowli Roślin w Strugach		
8.	<u>Istniejące dokumentacje</u> <u>/data i autor/:</u>	<u>1. Pomiar sytuacyjno-wysokościowy:</u> brak	<u>2. Inwentaryzacja zieleni:</u> brak
	<u>3. Studium historyczne:</u> brak	<u>4. Założenia techniczno-ekonomiczne:</u> brak	<u>5. Dokumentacje branżowe, techniczne</u> <u>i ekspertyzy:</u> brak
9.	<u>Przeprowadzone remonty:</u>	<u>Budynków</u> -	<u>Parku</u> -
		<u>Metrykę sporządził:</u> L. Kucharski <u>Data:</u> 02 1981 r.	

Park dworski w Strugach
gm. Teresin woj. skierniewickie

Położenie

Park w Strugach leży przy drodze Dzierzgów - Szymanów, odchodzącej od szosy Żyrardów - Sochaczew, w odległości ok. 2 km od Szymanowa. Strugi leżą na południowy wschód od Sochaczewa,

Krótką analiza historyczna

Strugi w przeszłości były wsią szlachecką. W 1564 r. właścicielem folwarku Strugi był Jan Mikołajewski /1/. O miejscowości tej wspomina H. Sienkiewicz w "Potopie", pisząc: "... Zdarzyło się, że pod Sochaczewem hultajstwo szwedzkie i niemieckie oblegało pana Łuszczewskiego, starostę sochaczewskiego, zaskoczywszy go w prywatnej jego majątności, w Strugach ..." /2/. Jan Łuszczewski w latach "potopu szwedzkiego" był starostą sochaczewskim i rzeczywiście mógł być właścicielem Strug /3/. Następnymi właścicielami folwarku Strugi były kolejno rodziny: Brudzińskich i Woronieckich.

W 1827 r. było tu 14 domów z 193 mieszkańcami. W 1881 r. dobra Strugi składały się z folwarku Strugi i Marianów rozlokowanych na 816 morgach. W folwarku mieszkało 155 mieszkańców. Nie znany jest właściciel dworu w tym okresie /1/. W latach 1922-37 majątek Strugi należał do Stanisława Gleznera. W latach 1937-45 Strugi stają się znany gospodarstwem hodowli roślin, właścicielem był dr Grzybowski. Po II wojnie światowej ok. 1945 r. folwark przejęła firma Udyecz, która podtrzymywała dobre tradycje tego folwarku, prowadząc nadal hodowlę roślin i osiągając duże sukcesy w zakresie hodowli zbóż. Majątek liczył wówczas ok. 315 ha. W 1965 r. przejęło Strugi państwo tworząc wraz ze Skotnikami Stację Hodowli Roślin Strugi-Skotniki.

Obecny park w Strugach "nie pamięta" czasów wojen szwedzkich /XVII w./, powstał on prawdopodobnie ok. połowy XIX w. Dwór składa się z kilku części budowanych w różnych okresach czasu. Wśród miejscowej ludności krąży legenda jakoby w części dworu zwanej "Ogrodem zimowym" nocował Andrzej Kmicic bohater "Potopu", w czasie swojej podróży do Częstochowy. Inna legenda głosi, że na wyspie /obecnie półwyspie/ leżącej na stawie w pobliżu dworu stał w przeszłości gród warowny /4/.

Dwór zamieszkują obecnie pracownicy Stacji Hodowli Roślin. Część budynku zajmują także magazyny tego przedsiębiorstwa.

Charakterystyka stanu aktualnego

Park w Strugach leży na terenie równinnym, prawie płaskim, nieco podmokłym. Wjazd do ogrodu mieści się od strony północno-wschodniej. Tuż za bramą, po prawej stronie drogi wjazdowej rośnie duża, trapezoidalna, gęsta skupina drzew i krzewów. Złożona jest ona z licznej grupy gatunków drzew i krzewów, wśród których dominują olbrzymie białodrzewy i wysokie, wysmukłe jesiony. Obok tych gatunków rosną tam jeszcze: klony, robinia, kasztanowce i lipy. W pobliżu wjazdu stoi wśród gąszczy stara figurka św. Antoniego. Po lewej stronie drogi leży trawnik porośnięty z rzadka drzewami iglastymi, między innymi świerkami i modrzewiami, a w pobliżu drogi rosną niskie kępy ciernistych berberysów. Dalej na wschód od trawnika rośnie kępa drzew z pięknymi okazami białodrzewów, jesionów i kasztanowców. Kilkanaście metrów za bramą droga rozgałęzia się omijając kolisty trawnik. Przed dworem znajduje się duży plac. Od placu, w kierunku północno-zachodnim, odchodzi droga wiodąca do budynku mieszkalnego i starej zniszczonej stajni leżącej w północnej części parku.

Po południowo-zachodniej stronie tej drogi rozpościera się nieduża skupina drzew. Rosną tu stare jesiony, lipy oraz malownicze, pochylone robinie. Duże szkody w drzewostanie poczyniły tu wiatry wiejące jesienią 1980 r. Za tą kępą drzew stoją dwa małe budynki gospodarcze /kurniki/. Za nimi znajduje się staw /fot.4/ w postaci pierścienia otaczającego półwysep /w przeszłości wyspę/ przechodzący dalej w kanał i rów /częściowo zasypyany/. Na północnym brzegu tego stawu rosną piękne egzemplarze białodrzewów /7,8,9/. Półwysep porośnięty jest drzewami i krzewami.

Dwór składa się z pięciu części. Najmłodszymi częściami budynku są tzw. "bagatele" czyli dwa niskie budynki dobudowane do rogów dworu, zamieszkiwane obecnie przez pracowników Stacji Hodowli Roślin. Powstały one w latach 30-tych XX w. i zamieszkiwała je służba. Za "bagatelami" stoi tzw. "pawilon japoński"- budynek stylizowany na budowach japońskich /fot. 1/ z charakterystycznymi dla tego budownictwa ozdobami np. smoki nad drzwiami. Za "pawilonem japońskim" znajduje się tzw. "stary buduar" będący częścią składową dawnego dworu, którego głównym trzonem jest następna część budynku. Piętro dworu zostało wybudowane przed II wojną światową. Ostatnią

częścią obecnego dworu jest "ogród zimowy" /fot.2/. Całość stanowi mozaikę stylów powstałą w różnych okresach czasu od poł. XIX do lat 30-tych XX wieku. Za dworem, w pobliżu "starego buduaru" rośnie jesion odmiany zwisającej /fot.3/. Symetrycznie do zasadniczej części dworu /"stary buduar i część z dobudowanym piętrem/ w kierunku południowo-zachodnim hiegną dwie aleje lipowe /fot. 5/ zakończone kępą drzew i krzewów, wśród których dominują lipy i klony, a wśród krzewów śnieguliczka. Istnieje tu jedyna zachowana w parku oś widokowa. Na zachód od tej skupiny rośnie rząd starych kasztanowców.

Cały południowy róg parku porośnięty jest rzadko młodymi jesionami, robiniami i klonami. Jest to obszar zupełnie nie zagospodarowany. W pobliżu wjazdu do parku, od strony zabudowań gospodarczych, stoi tzw. biały dworek, mały budynek zamieszkiwany w przeszłości przez byłych administratorów folwarku. Północno-zachodnią i zachodnią część parku zajmuje olbrzymia gęsta skupina drzew i krzewów. Rosną tu piękne lipy, białodrzewy, świerki i sosny wejmutki. Jest ona mało dostępna, zarośnięta kolczastymi głógami oraz bzem i ~~świerkami~~ siewkami drzew. Pełno jest tu obłamanych przez wiatr gnijących gałęzi, które od lat nie były uprzątane. Na ~~kańcu~~ tej skupiny rośnie krótka, gęsta alejka grabowa, oddzielająca ją od zabudowań gospodarczych.

Park zajmuje ok. 1/4 powierzchni całego folwarku. Na południe i południowy wschód od ogrodu znajdują się pola, na których hoduje się warzywa do celów nasiennych oraz szklarnie. Leżą tam również trzy różnej wielkości stawy. Na południowym krańcu dawnego folwarku stoją zabudowania, które prawdopodobnie w przeszłości zajmowali ludzie pracujący w folwarku, obecnie są to pracownicy Stacji Hodowli Roślin. Południowo-zachodnią część dawnego folwarku zajmują zabudowania gospodarcze oraz pole. Całość pocięta jest na liczne działki przez ogrodzenia, drogi i rowy. Park otoczony jest ogrodzeniem z siatki. Od strony południowej, wschodniej i zachodniej zabudowań gospodarczych zachował się stary mur otaczający w przeszłości ze wszystkich stron ten fragment folwarku.

Skrócona inwentaryzacja roślin

1. Berberys pospolity - *Berberis vulgaris*
2. Berberys Thunberga - *Berberis thunbergii*
3. Bez czarny - *Sambucus nigra*

4. Brzoza brodawkowata - *Betula verrucosa* 40 szt.
5. Brzoza brodaw. odm. Younga - *B. v. 'Youngii'* 3 szt
6. Buk zwyczajny - *Fagus silvatica* 2 szt
7. Czeremcha amerykańska - *Padus serotina*
8. *Cornus alba* - Dereń biały
9. Dereń świdwa - *Cornus sanguinea*
10. Głóg dwuszyjkowy odm. pełnokw. róż. - *Crataegus o. 'Rubra plena'*
11. Głóg jednoszyjkowy - *Crataegus monogyna*
12. Grab pospolity - *Carpinus betulus* 35 szt
13. Grusza domowa - *Pirus domestica*
14. Grusza polna - *Pirus communis*
15. Jabłoń domowa - *Malus domestica*
16. Jabłoń purpurowa - *Malus purpurea*
17. Jarzab pospolity - *Sorbus aucuparia* 5 szt.
18. Jaśminowiec wonny - *Philadelphus coronarius*
19. Jesien wyniosły - *Fraxinus excelsior* 79 szt.
20. Jesion w. odm. zwisająca - *F. e. 'Pendula'* 2 szt.
21. Kalina koralowa - *Viburnum opulus*
22. Kasztanowiec biały - *Aesculus hippocastanum* 34 szt.
23. Klon jawor - *Acer pseudoplatanus*
24. Klon jawor odm. purpurowa - *A. p. 'Purpureum'* 4 szt.
25. Klon jesionolistny - *Acer negundo* 18 szt
26. Klon polny - *Acer campestre* 5 szt
27. Klon pospolity - *Acer platanoides* 3 szt
28. Leszczyna pospolita - *Corylus avellana*
29. Lilak pospolity - *Syringa vulgaris*
30. Ligustr pospolity - *Ligustrum vulgare*
31. Lipa drobnolistna - *Tilia cordata* 89 szt
32. Lipa krymska - *Tilia euchlora* 2 szt
33. Lipa szerokolistna - *Tilia platyphyllos* 6 szt
34. Malina właściwa - *Rubus idaeus*
35. Modrzew europejski - *Larix decidua* 3 szt
36. Orzech włoski - *Juglans regia* 3 szt
37. Porzeczka alpejska - *Ribes alpinum*
38. Porzeczka czerwona - *R. Schlechtendalii*
39. Robinia akacjowa - *Robinia pseudoacacia* 260 szt
40. Róża dzika - *Rosa canina*
41. Sosna pospolita - *Pinus silvestris* 11 szt
42. Sosna wejmutka - *Pinus strobus* 3 szt
43. Suchodrzew tatarski - *Lonicera tatarica*
44. Sumak octowiec - *Rhus typhina*

45. Szakłak pospolity - *Rhamnus cathartica*
46. Sliwa domowa - *Prunus domestica*
47. Sliwa tarnina - *Prunus spinosa*
48. Sliwa lubaszka - *Prunus insititia* var. *syriaca*
49. Śnieguliczka biała - *Symphoricarpos albus*
50. Świerk pospolity - *Picea excelsa* 11 szt
51. Tawuła wierzbolistna - *Spiraea salicifolia*
52. Topola biała - *Populus alba* 18 szt
53. Topola osika - *P. tremula* 5 szt
54. Trzmielina pospolita - *Euonymus europaea*
55. Wiąz górski - *Ulmus scabra*
56. Wierzba biała - *Salix alba*
57. Wierzba krucha - *Salix fragilis* - 3 szt

Analiza stopnia zachowania układu

Park w Strugach należy do grupy stosunkowo dobrze zachowanych ogrodów jakie przetrwały w granicach obecnego województwa skierniewickiego. Dobrze zachował się drzewostan parkowy. Drzewa na ogół są zdrowe, tylko niektóre z nich uległy poważniejszym uszkodzeniom podczas silnych wiatrów wiejących jesienią 1980 r. Drzewostan pozbawiony fachowej opieki ogrodnika "zdziczał". Silne konkurencyjnie drzewa rozrosły się zagłuszając słabsze. Kompozycja ogrodu uległa pewnym, możliwym jeszcze do odtworzenia zmianom. Brak opieki spowodował, że zarosły krzewami i siewkami drzew alejki. Wypłyceciu uległ dawno nie czyszczony staw. Nie upiększają parku także liczne szopy i inne budynki zbudowane niedawno na terenie parku. Jednakże zaniedbanie parku nie jest tak duże, żeby nie byłoby możliwe przywrócenie ogrodu do dawnego kształtu. Prace te należałoby podjąć możliwie jak najszybciej aby niedopuszczyć do dalszej dewastacji obiektu.

Rola obiektu w krajobrazie

Ziemia sochaczewska jest uboga w lasy, park ten wzbogaca więc małe zasoby leśne tego obszaru. Park w Strugach wraz z podobnymi obiektami w Szymanowie, Kawęczynie i Skotnikach stanowi piękny i cenny zespół parkowo-dworski połączony promieniście biegnącymi alejami.

Analiza układu ogrodu

Obecnie istniejący park w Strugach jest założeniem stosunkowo "młodym" pochodzącym prawdopodobnie z poł. XIX w. Jednakże rozmiary niektórych drzew oraz niektóre z elementów kompozycyjnych obecnego założenia ogrodowego wskazują, iż park mógł istnieć znacznie wcześniej. Promieniste rozmieszczenie alei w stosunku do sąsiednich dworów wskazuje, że przez pewien okres czasu Strugi były folwarkiem wiodącym w okolicy. Straciły one swoją dominację w końcu XIX w. Wówczas to właściciele Strug stracili większość swoich dóbr. Promienisty układ alei łączących Strugi z Kawęczynem, Szymanowem, Jeżówką i Skotnikami, oraz elementy regularne w parku np.: aleje wskazują, że cały układ może pochodzić z XVIII /5/, a może nawet i XVII w. Park od połowy XIX w. był prawdopodobnie uzupełniany: powiększany etapami, równolegle z rozbudową dworu.

Wnioski

1. Park należy objąć ochroną konserwatorską w granicach określonych na planie.
2. Tereny przyległe do parku należy objąć ochroną ekologiczną - zaznaczono na planie.
3. Obecnego właściciela obiektu należy zobowiązać do uporządkowania ogrodu, likwidacji "dzikich dróg" i alejek oraz do zagospodarowania obiektu.
4. Drzewa zaznaczone na planie należy uznać za pomniki przyrody:

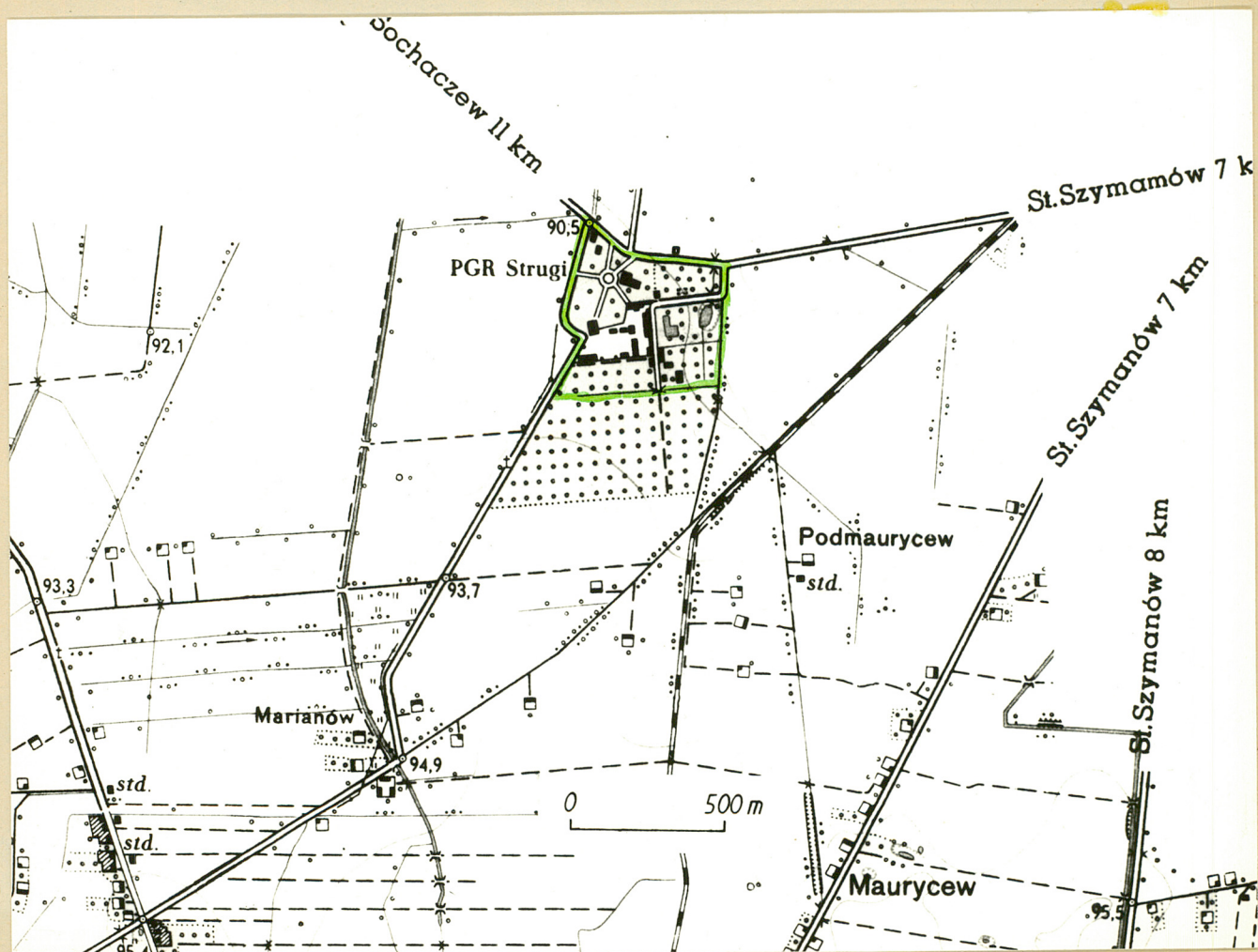
1. Jesion wyniosły - 3,70 m
2. Topola biała - 3,45 m
3. Kasztanowiec zwyczajny - 2,70 m
4. Jesion wyniosły - 3,30 m
5. Topola biała - 4,35 m
6. Jesion wyniosły - 2,35 m
7. Topola biała - 3,00 m
8. " " - 4,45 m
9. " " - 3,95 m
10. Lipa drobnolistna - 2,90 m
11. " " - 3,50 m
12. " " - 2,30 m
13. " " - 3,00 m
14. " " - 2,35 m

Literatura

1. Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego ...
2. Sienkiewicz H. Potop.
3. Kędzierska Z. /wyd./ 1965. Lustracje województwa rawskiego XVII w.
Zakł. Narod. Ossolińskich
4. Dane z wywiadu ustnego
5. Mapa kwatermistrzostwa ... 1839

Fot. 1. Strugi. Dwór - "pawilon japoński"
fot. W. Maliński 10.1980

Fot. 2. Strugi. Dwór - "ogród zimowy" fot. W. Maliński
10. 1980

Fot. 3. Strugi. Jesien wyniosły odm. zwisającej
fot. W. Maliński

Fot. 4. Strugi. Staw ze starymi białodrzewami nad brzegiem
fot. W. Maliński 10.1980

Fot. 5. Strugi. Fragment alei lipowej ,fot. W. Maliński

10. 1980

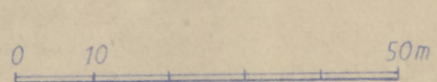
LEGENDA DO PLANU PARKU.

	Aktualna granica parku.		Ślady dróg dawnych.
	Pierwotna granica parku.		Drogi założone współcześnie.
	Budynki murowane.		Masyw starodrzewia.
	Budynki drewniane.		Szpacery lub aleje.
	Budynki murowane o wartościach zabytkowych.		Pojedyncze stare drzewa liściaste i iglaste.
	Budynki drewniane o wartościach zabytkowych.		Drzewa uznane za pomniki przyrody.
	Miejsca lub pozostałości budynków zabytkowych.		Masyw drzewostanu młodego.
	Rzeźby parkowe.		Pojedyncze młode drzewa liściaste i iglaste.
	Ogrodzenie trwałe.		Skupiny krzewów.
	Ogrodzenie trwałe o wartościach zabytkowych.		Zywocpłoty.
	Ogrodzenie nietrwałe.		Powierzchnie trawiaste.
	Bramy i furtki.		Kwiećniki.
a/ b/	a/ Aktualne wejście do parku. b/ Dawne wejście do parku.		Osie kompozycji.
	Baseny, fontanny.		Osie widokowe.
	Rzeki, strumienie.		Stanowiska i kierunek wykonania zdjęcia fotograficznego.
	Naturalny zbiornik wodny.		Granice ochrony zabytkowego założenia.
	Naturalny zbiornik wodny zarosnięty szuwarami.		Granice ochrony zewnętrznych powiązań widokowych.
	Skarpy.		Granice ochrony ekologicznej.
	Drogi dawne dobrze zachowane.		

STRUGI

LEGENDA

- a - bagatela
- a₁ - pawilon japoński
- a₂ - stary budynek
- a₃ - stary budynek dworski
- a₄ - ogród zimowy
- b - stajnia dworska
- c - budynek mieszkalny
- d - budynek gospodarczy
- e - biały dworek
- - figurka św. Antoniego